

Погорєлова Т.В.

к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет (Україна)

Корольова Т.С.

к.е.н. старший науковий співробітник

Одеський національний економічний університет (Україна)

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Економічний розвиток України зіткнувся з низкою соціальних та економічних проблем, направлених на формування підприємництва, в тому числі в аграрному секторі. Аграрний бізнес виступає важливим структурним елементом ринкової економіки, оскільки формує диверсифіковану інфраструктуру ринкового механізму, поглиблює інтеграційний процеси суб'єктів аграрного сектора, утворює та збільшує агропромисловий капітал.

У Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій України на період до 2030 р. визначено, що «аграрний сектор України ефективно інтегрувався у світову продовольчу систему і відіграє важливу роль для покращення соціально-економічної ситуації та забезпечення продовольчої безпеки держави і глобальних продовольчих ринків. В умовах військової агресії російської федерації сучасний аграрний сектор України виступає вагомим чинником забезпечення національної безпеки країни, збереження її державності і суверенітету та стабільності на основних світових ринках продовольства, зокрема одному з ключових – зерновому.» [1, с.3].

У 2024 році порівняно з 2023 роком частка сільського господарства у ВВП України зменшилася на 0,5 відсоткових пунктів і становила 7,1 %, але незважаючи на воєнний стан, темпи її зниження нижче в 1,054 рази, ніж темпи зниження в промисловості. На початок 2022 року 30,6 % населення України проживало у сільській місцевості та близько 16,8 % населення країни було зайняте у сільському, лісовому та рибному господарстві. Частка сільськогосподарських угідь у загальній території країни становить 68,5 %. Частка аграрної продукції у експорті України зменшилася у 2024 році порівняно з попереднім на 1,7 в.п. і становила 50,1 %, але у той же час, незважаючи на скрутні умови, саме агросектор забезпечує більше 59,0 % (що відповідає 24,5 млрд. дол. США) усіх валютних надходжень від експорту. При цьому найбільша частка припадає на соняшникову олію, кукурудзу, пшеницю (біля 57, 0 %), сума надходжень за якими склала 13,3 млрд. дол. США. Наведені характеристики роблять Україну унікальною з точки зору аграрного потенціалу (розраховано автором за даними [1; 2; 3]).

Таким чином, сучасний агробізнес в Україні розвивається не завдяки, а попри політичним, економічним, екологічним та соціальним факторам. Агробізнес країни має значний потенціал для зростання та посилення своїх позицій як на внутрішньому так і світовому ринках. Визначимо сучасні ключові напрямки і можливості його розвитку:

1. Диверсифікація виробництва агробізнесу: збільшення асортименту продукції, включаючи переробку сільськогосподарської продукції, яка має високу додану вартість. Це дозволить підвищити конкурентоспроможність продукції агробізнесу як на внутрішньому, так й на зовнішньому ринках. Такий підхід дозволить підвищити порівнювальну привабливість сталого розвитку агробізнесу та створити довгострокову економічну базу для фермерських господарств, включаючи малі ферми. Наприклад, виробництво крафтових сирів, органічних соків стає перспективним напрямком для розвитку дрібних фермерів.

2. Технологічна модернізація є ключовим фактором зростання продуктивності й конкурентоспроможності агробізнесу. Сьогодні дуже важливо для України створювати та впроваджувати в аграрне виробництво цифровізацію, автоматизацію виробничих процесів, наприклад датчиків вологості ґрунтів, GPS-навігацію, супутниковий моніторинг і дрони. Технологічна модернізація передбачає інноваційні заходи у агробізнесі: використання сучасної техніки (тракторів, комбайнів, зрошувальних систем) з метою підвищення продуктивності сільськогосподарської продукції. У цьому напрямку досить перспективним можна вважати проведення аграрних стартапів, наприклад, розробка та впровадження спеціального програмного забезпечення в управлінні фермерськими господарствами.

3. Опанування сучасними принципами сталого землеробства: управління земельними ресурсами, боротьба з деградацією ґрунту, впровадження технологій його щадної обробки, наприклад, використання сидератів для відновлення ґрунту. Цей напрямок розвитку національного агробізнесу передбачає також збереження природних ресурсів та мінімізацію екологічних ризиків, зниження вуглецевого сліду завдяки реалізації програм енергоефективності і використання поновлюваних джерел енергії (наприклад, біогазові установки, сонячні панелі, вітряки тощо) [4; 5]. Означене буде сприяти переходу сільського господарства на органічне та екологічно чисте виробництво, яке відповідає світовим стандартам, що забезпечить довгостроковий розвиток агробізнесу.

4. Розвиток людського капіталу в агросекторі країни. Агробізнес України виступає одним з основних роботодавців, тому підвищення якості освіти, професійної підготовки стає головним завданням існування і розвитку сільського господарства та супутніх галузей. Через гранти, пільгові позики для молодих фермерів, підвищення якості життя та розвиток інфраструктури у сільських місцевостях відбувається підтримка людського ресурсу.

5. Розвиток експортного потенціалу продукції агробізнесу через диверсифікацію експортних ринків: розвиток торгівлі з країнами Азії, Африки, Близького Сходу; збільшення постачання органічної продукції в країни ЄС; виробництво і реалізація переробленої продукції з високою доданою вартістю (борошно, масло та тощо). У напрямку нарощування експортного потенціалу сільськогосподарської продукції українському агробізнесу доцільно розширювати логістичні можливості країни у вигляді відбудови сучасних елеваторів, модернізації портів для збільшення їх пропускної здатності. Розкриттю експортного потенціалу України сприяє укріплення міжнародного співробітництва.

Підбиваючи підсумки вищесказаного, можна стверджувати, що сталий розвиток агробізнесу дозволить країні зберегти лідируючі позиції на світових ринках, підвищити добробут сільськогосподарського населення, відновити та посилити економіку в цілому.

Агробізнес в Україні має великий потенціал стати рушійною силою стійкого зростання, соціального розвитку та продовольчої безпеки. Проте його майбутнє залежить від здатності держави та приватного сектора долати поточні виклики, адаптуватися до сучасних змін та інтегруватися у глобальну економіку.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/proekt-strat-rozvytku-silsk2024.pdf> (дата звернення: 23.04.2025).
2. Державна служба статистики України: вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2025).
3. Україна у 2024 році експортувала агропродукції на 24,5 млрд. \$, що є другим результатом після рекорду 2021-го. *Forbes Ukraine*.Новини. URL: <https://forbes.ua/news> (дата звернення: 23.04.2025).
4. Погорелова Т. В., Погорелова М. Ю. Banking regulation of green financial markets // Інфраструктура ринку. 2024 № 78. С. 87-92. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/78-2024> (дата звернення: 10.05.2025).
5. Погорелова Т. В. Основи регуляторної діяльності банків по зміні клімату // Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матер. II Міжнар.наук.-практ. конф. пам'яті проф. А.З. Підгорного (Одеса, 7 червня 2024р.). Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 81-83. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17861> (дата звернення: 29.04.2025).